

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az eselleges reklamációk pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők.

Megjelenik minden vasárnap.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	— — — — —	8 Kor.
Félévre	— — — — —	4 "
Negyedévre	— — — — —	2 "

— Hirdetések díjazásab szorint. —

Katholicizmus és hazafiság.

(Gy. E.) A Bánffy-párt alakuló gyűlésén nagy merészen kivágta a szót Apáthy István dr. a kolozsvári egyetem rektora: „Mi elsősorban magyar hazafiak vagyunk, erre következik egy nagy semmi, egy óriási sötétség s csak azután vagyunk katolikusok, protestánsok vagy más egyebek (zsidók).“ Kimondta a nagy szót, büszkén körül nézett s az Új Párt könnyen lelkesülő hívei felerészben zsidók, kilentizedrésben szabadkőművesek tüntetőleg tapsoltak, éljeneztek neki. És Apáthy István „a tudós rektor,“ „a lelkes, sovén hazafi“ meg volt elégedve önmagával.

A Közművelődés azt mondotta erről a beszédről, hogy az koholmány, ilyen boldogombát a kolozsvári egyetem rektora nem mondhatott.* Pedig elmondotta. És ő előtte s ő utána számos „liberális“ férfúnak különös öröme telik abban, ha dilemma elé állíthatja a katolikusokat, megkérdezzük tőlük: Mi vagy előbb, magyar vagy katolikus? S a szegény sarokba szorított ember legtöbbször nem tud felelni.

* Fájdalom! a jöhízeműség sokszor csalatkozik. Szerk.

Mertsemsötét ultramontánnak, semklerikális reakciónáriusnak nem akar látszani, de annál kevésbé vagyik az Apáthy Istvánok dicsőségére. Ha azt állítja, hogy e két fogalom között ellentét nincsen, a kérdezők szívesen szolgálnak példákkal is és rámutatnak a magyar liturgia, az autonómia, a polgári házasság stb. kérdéseire.

Mit felelünk erre?

Disztingváljunk egy kissé. Mi a katholicizmus? Vallásos világnézet, élet és szellem, spiritus et vita, mely megtanít minket az örök igazságokra s zemeink elé állítja a végcél, a menyországot. És mi a hazafiság? Valamely fajhoz, nemzethez, államhoz való tartozás tudata, a nemzet nyelvének, faji tulajdonságainak, a haza földjének szeretete, a haza nagyságának, dicsőségének reménye.

Hol itt az ellentét? Sehol.

Menjünk tovább. A katholicizmus külső kifejezője, szerve, gerince az egyház. Ezt emberek alkotják, emberek kormányozzák, kénytelen földies, világi dolgokkal is foglalkozni, beleszövődik az emberi élet minden ágába, körülöleli minden fontosabb intézményét, kiterjeszti működését nem-

zetiségi különbség nélkül az egész föld kerekéig. Szóval heiyet kér, követel, érvényesülni akar, hogy az ember lelkét megmenthesse.

A nemzetek pedig államokat alkotnak. A modern elmélet szerint az állam szuverén személy, jogoknak alanya, van saját akarata és cselekvőképessége. S ez az akarat a szuverénitás elve alapján a polgárookra nézve a legfelsőbb, melynek minden más akarat alá van vetve. Az állam sem közömbös polgárainak életmódja iránt. Törvényeivel, intézkedéseivel behat annak minden mozzanatába s igyekszik azt úgy szabályozni, hogy a közjónak megfelelő legyen.

E két intézménynek, az egyháznak és az államnak egymással viszonyba kell lépniök, egymással szemben bizonyos állást kell elfoglalniök. Ittmárfejlődhetik kiellentét.

Vessünk egy pillantást a történelemre. A kereszténységet megalakulásakor az állam nem csak el nem ismerte, hanem ellenkezőleg, a legvehemensebb módon, minden kigondolható eszközzel üldözte. És az egyház az üldözés ellenére virágzott, terjedt s a megpróbáltatás századaira még

TÁRCA.

Szigetek apostolai.*

Mikronézia név alatt foglalja össze a földírat azokat az apró szigeteket, melyek Új-Guinea szigettől éjszakra, illetőleg éjszak-keletre fekszenek a ny. h. 135—180. és az é. sz. 1—29 fokai között. Az egyes csoportok: a Mária, Károly, Marschall, Gilbert, Ellice és Fönix szigetek.

Illik rájuk a Mikronézia név, mert számuk ugyan nagy, de egyik kisebb mint a másik; csoportokba csak könnyebb eligazodás végett osztják őket. Mikronézia délkeleti csücskében ilyen csoportot képeznek a Gilbert szigetek; nevöket Gilbert angol hajós emlékére kapták, aki 1770-ben nem elsőnek járt itt, de a szigetektől néhányat fölfedezett. A Gilbertesoporton kívül az ap. helynökiséghez tartoznak az Ellice szigetek is és a külön álló Oceán-sziget. Az egyenlítő alatt fekvő két csoport ferdén álló ívet képez, melynek hossza 2400 km. Az egyes szigeteket 40—120 km. távolság választja el; hosszúságuk átlag 20—30, szélességök 2 km. A Gilbert-cso-

port 17. az Ellice csoport 9 szigetből áll; a lakható terület amannál 430, emennél csak 37 □ km.

Mindkét csoport u. n. korrall-szigetektől áll.

Az u. n. nyílt tengernek szigetei vagy úgy keletkeztek, hogy a föld gyomrából hanyódott ki az anyag, vagy pedig a virágállatok egyik faj-tájához tartoznak a Gilbert-csoport szigetei.

A korrall megélhetése bizonyos föltételekhez van kötve. A víznek melegsége legyen magas, mélysége legfeljebb 30 m., áramlása pedig állandó, hogy a helyhez kötött állat elegendő táplálékot találhasson. A tengerfenék valamely pontján megtapadt állat mészből hengeralakú házat készítvén, bimbózás által új egyedeknek ad életet ugyanazon a törzsen. Minden új állat elődjének a sírjára építkezik; idök folytán tehát bokorhoz hasonló mészépitmény támad a vízben. Mikor ez az építkezés eléri a víznek tükrét, az állatok megdöglének, mert nem halászhatnak a vízből élelmet, helyöket pedig nem hagyhatják el.

Néhol a szigetnek korrall fala 1850 m. mélységből emelkedik függélyesen. Mert a korrall 30 m. mélységen túl nem él meg, ilyen képződés csak úgy jöhetett létre, hogy a tengerfenék lassan megszállt, a korrall pedig épített a víznek tükré felé.— Ahol a sziget töve nincs ilyen mélyen, ott az fordulhatott elő, hogy a tengerfenék fölemelkedett, és

a korallok elkezdtek az építkezést a természetöknek megfelelő mélységben.

Mikor a korrall-telep elérte a víznek tükrét, elkezdődött a szigetnek képződése. Az ágas-bogas telep nem egységes alkotás, hanem csoportokból álló láncolat, melynek közepén a víznek sekélyége miatt a korrall nem építkezhetett.

A hullámvérés tördelte a telepnek gyöngébb ágait, a bokornak közei megtömödtek tehát törmellekkel. Usztattak a hullámok a mederből fölkavart homokot is, mely lerakódott az ágak közé. Ami törmelék a hullámokon érkezett, megakadt a süppedékes felületen és talajul szolgált a növényeknek. Nagy idő múlva az elrothadt növények már akkora földréteget képeztek, hogy lakhatóvá lett a sziget. Az alakulásnak ílyetén menete okozta, hogy a szigetnek közepén tö maradt, mely atoll* név alatt ismeretes, a rovátkás partot pedig apró öblök szegélyezik.

Források ilyen szigeten nem is lehetnek, az állatok és emberek az esővízre vannak tehát utalva. Ásnak elvéve kútat is, melynek vize kevésbé sós, mint a tengeré: néhol összeverő-

* Alakja igen változatos ennek a belső tónak: néha hosszukás, keskeny szalag, máskor patkó alakú, majd tojásdad vagy kerek; van három- és négyszög alakú is. Az atoll vize oly sekély, hogy csak sájkát és kisebb hajót bír meg; némelyiket csak dagály idején önti el a víz.

* A Kath. Hitterjesztés Lapjaiból vesszük át ezt a közleményt, hogy bemutassuk olvasóinknak az ekzotikus világ egy részletét. A havi folyóirat évi díja 6 K. Szerk. Nogely István Nvárad.

ma is úgy tekintünk vissza, mint a katolicizmus legdicsebb korszakára.

Nagy Konstantin után a helyzet változott. A kereszténység elismerésben, sőt kedvezményekben részesült az állam részéről; állami úton igyekeztek fennállását, terjedését biztosítani s pozícióját anyagi javakkal megerősíteni. Az éremnek azonban két oldala van. E támogatás révén az állam befolyást, és pedig néhol döntő befolyást nyert az egyház ügyeinek intézésében, a kormányzásban, sőt a hitéletben is.

S hogy ez a közösüges rendszer is átkos és veszedelmes, arra nézve eklatáns példa az államtól függő görög egyház szomorú helyzete és tespedése.

A középkor bizonyos dualizmust igyekezett megvalósítani. Az „Unam Sanctam“ bullában kifejtett híres két kard elmélete volt az uralkodó, világiakban a császár, lelkiekben a pápa parancsolt. Az állam befolyást engedett az egyháznak a világi ügyekbe, de ugyanezt igyekezett biztosítani magának is az egyháziakba. Nem akarjuk elvitatni, hogy e harmonikus együttműködésnek meg voltak az előnyei. A folytonos torzalkodások a pápa és császár között, az investitúra harc stb. bizonyítják azonban, hogy abszolúte célravezetőnek sem tekinthető.

Az újabb korban a közjogias felfogás kialakulásával, megváltozott a helyzet. S míg II. Fülöp, e szigorú kath. fejedelem minden aggodalom nélkül viselt hadat a pápával, addig IX. Pius nem volt hajlandó az olasz egység érdekében fegyvert fogni a katolikus Ausztria ellen és halomra lövetni azokat a katonákat, kik az ütközet előtt imádkozni mennek misére!

A modern politikusok az egyházat az államtól függetleníteni akarják. Ez irányzat Amerikában jutott uralomra, hol a valóság teljesen magánügy. És ismeretes dolog, hogy az amerikai katolicizmus hihetetlen, sohasem remélt elterjedésnek örvend.

Európában azonban, hol a százados intéciók valóságga meggyökereztek az emberek lelkében, ezeket sem egyik, sem másik oldalról egykönnyen megdönteni nem lehet. Midőn azután ezek, a letűnt századok által megalkotott viszonyok szembe kerülnek a modern felfogással, vagy a szinte aggasztóan kifejtett nemzetiségi törekvésekkel, akkor csakugyan fedezhetünk fel ellentéteket, nem a vallás, nem is az egyház, hanem némely egyházi intéciók és az állam hivatalos álláspontja között.

Ezeknek megoldására, kiegyenlítésére nézve egyedül Krisztus Urunk szava lehet irányadó: Adjátok meg a császárnak, a mi a császáré és Istennek, a mi az Istené!

Mi katolikusok vagyunk s nem tartjuk például elfogadhatónak a polgári házasságot, bármit mondjon is az állam. De viszont elég magyarok és hazafiasak vagyunk arra, hogy elítéljük egyházi állása dacára Strossmayer okvetetlenkedését vagy Kollonics politikáját. Nem támogatunk feltétlenül s minden esetben mozgalmakat, melyeknek vezetői katolikus vagy magyar jelszavakat írtak zászlójukra, mert szomorú tapasztalataink vannak, hogy élmes emberek e jelszavakkal ismételtlen visszaéltek.

Elfoglultság nélkül, sine ira et studio, a történelmi fejlődést, a vallási elveket s

az állam rendeltetését szem előtt tartva kell az ellentéteket kiegyenlíteni s a harmóniát megteremteni az egyház és állam között, mert:

Igy szép a hit és honszerelm,
Egymás keblére borulva!

A kolozsvári Szeminárium „Memorándum“-a.*

Megvallom őszintén, nem szívesen szölok e kérdéshez. Nem pedig azért, mert én is voltam szemináriumi előjáró; szerettem az ifjúságot; akkor is, szeretem most is; résztvettem annak örömeiben, bújában, együtt lelkesedtem vele és szívesen megbocsátottam, amennyiben rajtam állott, hibáit és tévedéseit. Vártam tehát, hogy más valaki szóljon e kérdéshez; de látom, hogy a hozzászólás késik Felszólalásomban egyedül az igazság vezérel, ezért kérek mindenkit, hogy szavaimat felre ne magyarázza; valamint én sem vonom kétségbe, hogy a Memorándum íróit is a jószándék vezérelte.

Először is szomorúan konstatiálom, hogy a Memorándum több pontja az egyház tanításával ellenkező nézeteket tartalmaz. Így mindjárt kezdetben „az emberiség általános fejlődésének nevében szót emel a katolikus egyetem ellen“. Értsük meg jól, katolikus írók, katolikus tanügyi férfiak tiltakoznak a katolikus egyetem ellen; mert az szerintök az emberiség általános fejlődésének, haladásának útját vágja. Világos, hogy ezek az emberek szembeállnak a világváltó Krisztus tanával s tagadják azok általános és igaz jellegét. Lám az ifjúság már udvariasabb; ez nagy elragadtatással és őszinte örömmel üdvözi a katolikus egyetem létrejöttét; jóllehet e felfogását később megváltoztatja. A katolikus egyetem „vagy szabad lesz — mondja a Memorándum — s akkor epithetonra nincs szükség, akkor egyetem, mint a többi; a katolikus egyetem pusztán egyéni garanciával merő optimizmus; vagy marschrutához (értsd: katolikus

* „Kath. egyetem vagy internátus? Memorandum az erdélyi róm. kath. státusgyűléshez“.

dik az esővíz, de a nagy melegben hamar megromlik. Az ivóviznek hiánya miatt nagy áldás a kókusz-pálma, melynek itt a nedves talaj és az éghajlat is igen kedvez.

Magától értetődik, hogy az ilyen sziget csak egy-két méter magas, ennél fogva a hullámok vihar alkalmával sok kárt tesznek rajta.

A Gilbert és Elice szigetek mind alacsony korall szigetek; kevés rajtok a növény és állat, ásvány pedig a likaesos korall-közetet kivéve nem is található. Legfontosabb növény a kókusz-pálma, mely nélkül meg sem élhetnének a benszülőttek. A kókusznak gyümölcse eledel, törzse épületfa és anyag a sajkákhoz, levelei pótolják a szerhán a zindelyt.

Az érett kókusz-diónak belét megszeselik, hogy kifőzzék belőle az olajat; a diónak szálas héjából kötelet fonnak. A bambó tövén tett metszésnek nyílásán le szívárogi ki, mely kellemes ital, erjedés után pedig ecetet szolgáltat; ha frissen fölforralják, cukor helyett használható. A dióhéjból eszések, poharak készülnek, de igen jó tüzelő is, mert olajos. Az összesodort levél fáklya, mely fényesen világít. Legnagyobb ellensége a kókuszpálmának a szárazság, melyre okvetlenül inség következik. Délszaki növényeket ültettek próbaképen a hithirdető is, de nem terem meg sem a táro, sem a banán, annál kevésbé az európai zöldség. Emilitést érdemel a pandanusz fajhoz tartozó haina nevű fa, mely-

nek szagos gyümölcse ehető; a papai nevű bokornak gumói pótolják a krumplit.

Szegényes az állatvilág is; némely szigeten még dísznő sincs, holott az oceániai szigeteken mindenütt előfordul; a kutyán és macskán kívül csak tyúk van, de a nép nem eszi, sem a husát sem a tojását. Az öblökben találni vadkacsát, a szárazon pedig megpihenő madarakat. Ragadozók helyett van tömérdek szúnyog; a benszülőtt éjjel úgy védekezik ellenök, hogy hálni egy cölöp-viskóba megy, melyet 50—60 méternyre épít be a tengerbe; ilyen messzire a szúnyog nem száll el a földtől. Megélhetés szempontjából nagy szerepet játszik a halászat, mely többnyire elég dús a esöndes öblök vizében.

Az éghajlat egészséges; lázak nem uralkodnak. A hőmérséklet egész esztendőben állandóan 30—35 C fok. Elemi csapás a gyakori szárazság, mely olykor huzamosb ideig tart. Ilyenkor a nép a szomszéd szigetek gyarmatosaihoz szegődik munkába, hogy éhen ne haljon.

A Gilbert-csoport népessége vagy 40 ezer; az Elice csoporté ismeretlen. Az ap. helynök-ségnek összes szigetei 1892. óta angol fönhatóság alá tartoznak.

A Gilbert-csoportot a pápua és polinéziai vérnek keverékéből származott nép lakja. A hagyomány szerint az első lakóknak egyik része Szamoa szigetről, a másik fele a Károly-csoport felől érkezett; amazok a polinéziai, emezek a pápua törzshöz tartoztak.

Átlag középtermű, szikár, de formás a nép; a nő alacsonyabb, de ábrázata tetszetős, tagjai kecsesek; a hosszú haj némelyiknél fürtös; a homlok arányosan fejlett, a sötét szemek élenek, az orr kissé lapos.

Sokkal szelidebb és értelmesebb ma ez a nép, semhogy illenek rá a vad név. Előfordult itt is, hogy idegeneket agyonverték, de a vérontásnak oka a fehérek embertelen viselkedése volt. Minden benszülőtt el-hal a dohányért, egész napot is elhevernek a gyékényen pipálva, bagót rávga és beszélgetve.

Némelyik asszony tud varrni; tudnának többben, ha vásznat, szövözet kaphatnának. Az európai szatócs 100 kókusz-dióért ad egy rőf kartont; az pedig ritka ház, mely megbír ilyen magas árákat, ha a szárazság miatt nem is szűk a termés. A hithirdetőtől leginkább ruhát kérnek, hogy templomba mehessenek. Amelyik nő vehet szövözetet, az az egész testet betakaró pongyolát visel; csakhogy ilyen szoknyának az ára 4—500 darab kókusz-dió. A férfiak könnyű nadrágot, rövid mellényt vagy zubbonyt viselnek; akinek ennyi szövözetre nem telik, az dereka köré egy darab kelmet csap, mely térdig ér. Mikor a ruha feszélyezi avagy az öltönyt ki-mélni akarja, beéri avval az övvel, mely a kókusz dió héjának szálaiból készül. Diszítésül nem tüzdellik a férfiak hajukat tolakkkal, de a fülek lyukaiba tesznek virágot.

(Folyt. köv.)

hit . . .) fogja szabni magát s akkor útját vágja a tudományok fejlődésének s ezzel az emberiség szellemi, sőt általános kulturális fejlődésének; a társadalmat veszedelmes lélektani forradalmakba kergeti s végeredményében magának az egyháznak üdvözítő működését is válságok elé állítja." (Milyen értelmetlen beszéd ez, mert címre minden intézménynél szükség van; és a címtelenség is már cím számba menne.)

A katolikus egyetem eszméjét pusztán elvi szempontból tekintve is halva született gondolatnak tartják a Memorándisták s félnek attól, hogy a katolikus egyetem a tanszabadság általános elvét súlyosan megsértene és szomorú reakcióra szolgáltatna okot. Meg vannak győződve arról, hogy a katolikus egyetem sokkal alacsonyabb színvonalon fogna állni, mint az állami egyetem, vagyis tudós tanár csak az lehet és jól csak az taníthat, aki felekezeti-különléteit valjára magáé. (Mint ha mondanák: Ez a marsruta s „két-szer kettő négy” veszedelmes a matematikai tudomány terén; forradalmakat teremt; ellentmond a kulturális fejlődésnek; reakcióit okoz az állami és magán számadások minden ágában; oly felekezeten tudós kell agatnia, ki cheza „nyűg”-höz magát nem köti. A tudomány ugyan független; nem függ semmitől, még az igazságtól sem; mert mi az igazság? Oh az semmi; azért mert nincs!! Ez azon alap, a melyről a Memorándisták beszélnek.)

Ezekre nézve a Memorándum íróinak becses figyelmébe ajánlom a Syllabus összes tan-tételeit; különösen pedig a 6., 45., 47. és 48. pont-jait, valamint IX. Pius 1861. március 18-án tartott allocúciójának következő szavait: „Az apostoli szentszék (az egyház) ös időktől fogva védpaizsa, támasza és menedéke a valódi, igazi műveltségnek és a történelem emlékei ékes szavakkal hirdetik, hogy ezen apostoli szentszék minden időben terjesztett, az igazi és valódi emberiséget, a jó erkölcsöket és tudományt egész a föld legtávolabbi és legműveltelebb országáig.” E szavaknak igazságát protestáns testvéreink sem vonják kétségbe. Hogy a katolizmusban nem lenne meg a tudomány szabadsága, azt hiába állítják a Memorándum írói. Hol van eltűnt, hol van eltörölve Szent Pál azon tanítása: Omnia probate: quod bonum est, tenete!

De nemcsak a nagyműveltség Fogarasy tervét tartják halvaszületett eszmének, hanem hasonló sorban részesítik a státuszgyűlés által kiküldött 12-es bizottság munkáját is, a mely öket nagy aggodalommal tölti el. Nohát ez már mégis sok!

Kik is a 12-es bizottság tagjai? Jósika Sámuel báró volt miniszter, Farkas Lajos dr. egyetemi tanár, Fabián Sándor praelatus nagyprépost, Bíró Béla praelatus, apátkanonok (e két utóbbi volt főgimn. igazgató) Kiss Bálint es. és kir. kamarás, historikus, Korniss Viktor gróf az igazgatótanács alelnöke, Mohay Sándor dr. államtitkár, Rudnyánszky József báró, a főrendiház jegyzője, Szamosi János dr. egyetemi tanár, Ugron Gábor politikus, Ujfalusi József dr. apátkanonok, theol. tanár, Pál István referens és Vajda Gyula dr. egyetemi tanár. Egytől-egyik iskolázott elme gazdag élettapasztalattal, s itélő tehetséggel. Ezek nem tudnak semmit; míg ők . . . hordóval öntik a . . . vizet. — De ezek nagyobb része az igazgatótanács tagjai s így a Memorándum íróinak főlebbvalóik.

Azt mondja továbbá a Memorándum, hogy ha a hittani fakultás felállítatnék, akkor se lehetne az összes kispapokat az előadások hallgatására kényszeríteni, mert azok nem értenék meg az előadásokat. Hát a bécsi, olnműi, prágai, gráci és zágrábi egyetemeken, hogy tovább ne menjünk, miért értik meg? Vagy talán a német,

cseh és horvát kispapok tehetségesebbek, mint a magyarok? Mi az ellenkezőről győződünk meg. — Mi a bölcseleti fakultást illeti, azt abszolúte kivihetetlennek tartja; mert szerinte a katolikus egyetem államérvényes oklevelet nem állíthat ki (valóságos Combes-gondolkodás), de mert a szerzetes rendek se fogják oda küldeni tanárjelölteiket. Mi az elsőt illeti, annak az állami törvények keretébe való beillesztését, illetve törvényes elismerését majd elvégzi az kiküldött bizottság; mi a másodikat illeti, az a szerzetes rendek főnökeinek kizárólagos joga és idevonatkozó gondolkodásukat sem ők, sem más nem tudhatja. De ne okozzon a Memorándum íróinak az a körülmény se nagy fejfájást, hogy Pécs hamarabb állít katolikus egyetemet. Az egy cseppet sem lesz nagy baj, sőt a minél több katolikus egyetem lesz, annál jobb lesz.

Miután így a Memorándum a katolikus egyetem kérdését jól ledorongolta, sőt annak felállítását az egyháza és a tudományra nézve veszélyesnek találta; egyenesen át akar ugorni Angliába, a melybe fülöp szerelmes, de eszébe jut, hogy közben országok is felszenek, tehát lerántja a német, a francia és a belga egyetemi oktatást is; alaposan? sikeresen-e? az kérdés.

A Memorándum szerint a katolikus egyetem kérdése kivihetetlen lévén, most önkénytelen az a kérdés áll elő, hát tulajdonképpen mire is kellene fordítani a Fogarasy-féle alapítványt? Hát mire? A kolozsvári internátusra, és pedig az egész „jelenleg létező tőkét, vagy egy részét”. Ezt annál is inkább helyen valónak tartja, mert a katolikus egyetem felállítása „veszélyes külsőség, mely az eszmék gépies reproductiójához s így az egyetem lényegének megsemmisítéséhez vezetne, míg ez utóbbi (t. i. az internátus) biztos alap az eredmény, a főcél eléréséhez”. Az internátus „az erdélyi részekben folyó nemzeti küzdelem sikeres eldöntését eddig is hathatósan előmozdította;” vagyis más szavakkal megmentette az erdélyi magyarságot! — De óriási jogtudományi hibában veszedelmesen betégek az írók. Mert az alapítványt tevő nem Fogarasy püspöknek szándéka szent és sérthetetlen. Ezt még Combes is csak népe nagy kárával tagadhatná; a t. írók pedig a végrendeletekkel mit törődjenek? Hiszen szerintök ez a végrendelet is csak kerekítő a szabad tudomány mezején!

Nem kísérem a Memorándum III. és IV. pontjainak menetét tovább, azok nekem igen magasak és a szappanbuboréknál is fennebb lógnak. Csak sajnálatommal fejezem ki a felett, hogy a esiksomlyói parasztsággal nem akarva is előhozakodnak. (Hát ilyen az a független szabad tudomány!) S még azt a kérdést teszem fel a Memorándummal, hogy az internátusba esetleg befektetendő nagy áldozat egyenesirányba állana-e a belőle várható erkölcsi haszonnal? Ezt a multnak szomorú tapasztalatai után határozottan kétségbe vonják magok a Memorándisták is; mert hiába tagadnak, hogy az internátus eddigi életével nincsenek megelégedve. Az pedig nevetéses tévedés, hogy az „új palota” megjavít mindent, még a nevelést is!

A Memorándum V. pontjáról még kevesebb jót mondhatok. Beismerik maguk a Memorándum szerzői is, hogy eljárásuk „izléstelen”. Izléstelen bizony a szemináriumokat javító intézetnek, ételkiosztási egyetletnek nevezni, az azokban előírt napi rendet, neveltség tárgyává tenni. Ezt még a „derék ügyész”-nek kritikája sem menti.

Mit is kíván tehát az ifjúság nevében a Memorándum? Új házat, azaz palotát és pedig értelmes műépítészek tervező tudása szerint; hol az ablakok nem lesznek törpék, a lámpák

nem fognak dróton lógni, hol a káposztaszag nem érzik, a konyha nem lesz közel az ebédlőhöz, hol az igazgató szőnyeget többé már nem porolják az ifjúság orra előtt, a hol megszűnik a katakombák korszaka és a kaszárnya-rendszer . . .

Izléstelen bizony, szemben az összes katolikus eredetű régi és új egyetemekkel arról írni katolikus íróknak, hogy egy új katolikus egyetem veszélyes vagy tehetetlen. Izléstelen bizony egy lelkes katolikus püspök és a katolikus státus előtt (csaknem a szemérmelen koldus bátorságával) egyfelől az inferioritásról beszélni, másfelől a Báthory-fele konviktus lerombolását kérni; egyfelől lenyomni a keresztény katolikus tudomány régi dicsőségét, másfelől az ugyan-ezen dicsőség ápolása végett jötekony Fogarasy püspök végrendeletét semmibe venni; egyfelől ellenezni az országra szóló gyulafehérvári egyetem tervezetét, másfelől beállni egy város hivatalan ügynökévé és ottan a gazda meghallgatása nélkül értelmes műépítész tervező tudása mellett új légrékat ígérgetni.

Est modus in rebus et sunt certi denique fines . . . ! quos ultra etc.

Izléstelen az is, hogy az írók nem merik magukat megnevezni. Mire való ez a névtelenség, midőn a kérdés oly nyílt és az ügy legalább egyes részeiben . . . nem roszt. Miért félnek? Hiszen patgató paradoxonai mutatják, hogy bátor, vitéz emberek! De keressük meg az írókat a sorok között . . . A Memorándum 5. lapján „mi katolikus egyetemi emberek” áll . . . A 21. lapon „az általunk kifejtendő szellemben (?) újra szervezendő internátusról beszélnek az írók . . . Kik? A 23. lapon ez áll: „mint igaz hazaszeretettől áthatott s hazánk jövőjét szívünkön viselő katolikusok.” Kik ezek az igazak, kik a katolikus egyetemtől rettegnek? A 31. lapon ez áll: „Mi maga nevelődő . . . forrongó vajudó ifjúság”. Ha ezeknek értelme van: lehetne sejtteni a szerzőket.

De az egész Memorándum oly hang vönul át, hogy arra a Szent-József-intézet igazgatója nézetünk szerint képtelen. Ő legfeljebb az ábrándos bevezetést írhatta . . . Talán . . . De azok a szavak a 36. lapon: hogy az ifjúságból „a középiskolai bánásmód kiölt . . . minden önéreztet” a gimnáziumokat ok nélkül is lenező nagyszágos urakra mutatnak.

De végzek az irással . . .

Csak azt jegyzem meg, hogy ez nem derekas, érdemszerinti felelet a Memorándumra. Hiszen arra cáfolatul egész könyvet lehetne írni. De minek? Hiszen az ügy nincs a Memorándisták kezében; és nem is leszen. De kettőt elhallgatni, magamban elnyomni nem tudok. A Memorándum káprándok és ábrándok között nézegeti az egyetem és az internátus dolgát Kolozsvárt. Ez legyen szabad neki. Ábrándozás az élet megrontója, mely kacsaul festett egékbe néz. De nekem is szabad megjegyznem, hogy aki egy régi öltözetet, egy merőben újjal, divattal, drágával, de üres zsebbel, felakar cserélni, evégett nem szükség a patronus előtt sem a régi szennyest mutogatni, sem pedig magát meztelen alakban bemutatni. Ha mégis megteszi előt akkor . . . Ezt a gyengeséget nem fedi a „pour la plupart”, sem a speciell, Assecuranzgesellschaft, Schlagwort, pupil-monger, coach-takaró sem, ami stylumban igazán hasonlít egy elrongyosodott valami „Übermensch” nevű szabótól kifoltozott kabáthoz.

Ha nem gonosz akarati, hát tudatlan beszéd a 38. lapon az, hogy „az a híres püspöki központ századokon át nem tudta Gyulafehérvár (talán kimaradt: „környékét”?) megnagyorsítani. Oly vad Tibet ez, és környéke a magyar-

ságra nézve, hogy bátran hozzá esatolhatnák Oláhországhoz. . .” Így ír a Memorandum szóról-szóra; de valami praedestinált furulya hangjai után táncol. Mert ha történelmi okiratok alapján tudna, vagy akarna beszélni: azt kellene mondania, hogy 1556-ig, míg t. i. a katolikus püspökség fennállott. Gyulafehérvár és környéke katolikus és magyar. ismételve állítjuk magyar volt. Tessék csak vizsgálni jó monográfiái emlékeket és hiteles okiratokat: meg fog győződni, hogy a legtöbb most oláh falvakban katolikus papok, plebánusok, templomok, iskolák valának. Ha ezek a szekularizáció, azaz a katolikus püspökségnek 1556-ban történt erőszakos elyomása után megszűntek és a püspököknek benn lakni és papoknak a vármegeken, pár hely kivételével, pápi ruhában járni is szigorúan tilos volt: és ez így volt a XVIII-ik század elejéig, t. i. az erdélyi püspökség restitúciójáig: következik, hogy egyszerűen történelmi hazugság önmagában, vagy legalább is izléstelenség a Memorandum azon szemrehányása, hogy Gyulafehérvár környékét a „hires püspöki központ” nem tudta megmagyarosítani. Egyéb okok, egyéb tényezők, egyéb események súlyos eredménye az, hogy a katolikusok vétése 1556. után gyorsan meggyérült, sok helyen meg is szűnt, miben az erdélyi püspökségnek azért nincs semmi része, mert. . . nem volt. El volt nyomva; és a püspökség javai a fejedelmi pénztárba be voltak olvasztva. Ha ezt a Memorandum írói nem tudják. . . Fogadják őszinte részvétemet! Aztán, ha ezt a gyulafehérvári Tíbetet így látják a Memorándisták? Úgyan kérem, mit mondanak a Kolozsvár körül elterjedő Tibetről. Mert van ott is még nagyobb darab.

Szégény a Memorándisták füzetében a katolikus püspökségről tett ezen téves állítás azért is, mert ez Magyar Istvánnak, sárvári prédikátornak eszejárására mutat, aki 1602-ben az országok romlásának okairól írott könyvében a katholicizmusról is megemlékezett. De a Memorándisták elfeledték megnézni Pázmány Péter jeles „Feleletét”, melylyel a szamosfalvi taligásból sárvári prédikátorságra emelkedett Magyar Istvánt 1603-ban megtisztelte, azaz megáfalta alaposan.

Ime! A többek között ezért is kell nekünk katolikus egyetem!

K. P. dr.

Újévi reminiscenciák.

Nehogy valaki azt gondolja, hogy a fentti címmel ellátott cikk tudományos értekezést, vagy napirenden levő polemikát, avagy kritikát tartalmaz — kijelentem mindazoknak, a kik azt vennék, hogy mint a praxis embere, praktikus dolgot akarok tárgyalni. De ezt is csak úgy, a hogy tudom. Azért küldöm ezt előre, nehogy beleakadjanak azok, a kik sokban szoktak akadékoskodni.

Letelt az új évi szezon is. Hál' Istennek! Félttem is már előre. Mert tetszik tudni pár év óta a jó Isten úgy felvitte a dolgomat, hogy magam is csodálkozom. De ha már másképp nem lehet, „aldassék érte az Úr neve!”

Szó, a mi szó, nagy úr lévén, az „új év” alkalmával négy év óta átlag 300 gratulációt kapok.

Egyik szebb a másiknál: remek kivitelű tájképes kártyák, virágos új évi üdvözlő lapok, nagy hangzású névjegyek stb. . . . Mindegyiken azonban e pár betű: b. u. é. k.

Hívó, hitetlen, gazdag és szegény, kolléga és barát, szülő és rokoni versenyzőnek a b. u. é. k.-ban.

No szegény fejem, most mit csinálsz? Válaszolni? Hisz ezt az illem is megkívánja. No hát jó — válaszoltam t. i. a tavaly. Tetszik tudni mennyibe került? Megmondom. 300 drb. névjegy 6 kor., boríték hozzá 3 kor., bélyeg 6 kor. Summa summarum 15 koronát dobtam ki e pár betűtér b. u. é. k. És mi volt az eredmény? Az, hogy nem egynek elfelejtettem b. névjegyemet küldeni, minék a vége aprehenzió volt. Pénzemet kidobtam, és e mellett nem egytől farkasszem a jutalom!

Mindez hagyján van meg, de ki adja vissza az elrabolt időt, melyet a b. u. é. k. betűkre és címzésekre fordítottam? Senki és semmi!

Az új évi gratulációkra a válasz tehát 15 koronába került. De lássuk csak mennyi értéket képviselnek a hozzám érkezett különféle b. u. é. k.-os lapok stb. Gondnokommal kiszámítottam, hogy minimálisan számítva 30 korona értékűek. No ha a pénz hozzámt küldték volna, még én is hozzátettem volna 15 koronát, hát tanítómnak kifizethettem volna a hátralékot.

„De ilyen a divat és ezen változtatni nem igen lehet” mondta egymásmotó — különben minden asszony számottevő!!

„Megmutatom én, hogy másképp lesz” mondtam én.

Közeledett az 1904-iki új év. Lázás előkészületek mindenhol. Jött karácsony első napja is. Templomom zsúfolóság megtelt hívőkkel. Prédikáció után a következőket mondtam: „K. hveim! A mult esztendőben igen sokan kívántak nekem b. u. é. k. írásban. Nagyon örvendtem a megemlékezésnek. De mert se időm, se pénzem nincs hasonlóan írásbelileg válaszolni, kérek kimélnetek meg az idén. Foglaljatok inkább imáitokba. Én az összeget, melyet válasza fordítanék, a szt. Antal perselybe teszem, tegyetek ti is úgy, mert több áldás hull a mennyekből ezen tettért mi reánk, mintha szép kártyára odairjuk szív nélkül: b. u. é. k.”

Meg volt a hatás — engem megkíméltek hveim a sok kártyás kívánságtól, de mi több, másoknak sem küldtek sokan, és a mi szt. Antal perselyünk 40 kor. szaporulatot mutatott.

Hogy helyesen jártam-e el? azt pesszimistára bízom!

Ha én, — ki igaz nagy úr lettem — ily sok gratulánsnak vagyok kitéve — kérdem, nagyobb úri kollegám nincsenek-e hasonlóan kitéve? Azt hiszem még inkább. De eddig egy sem kelt ki a szép, de mégis ferde és költséges divat ellen, hanem türe, mert hát ezt mondja és parancsolja a divat.

No már divat „akár inde, akár unde” ennek végét kell szakítani! A „Viribus unities” elvénél fogva fogjunk neki a munkának, melyet én a következőkkel vélek elérhetni.

Egyházmegyénknek van 300 papja. Minden egyes pap új év előtt új évi gratuláció megváltás címén eskis 2 koronát küld be — mondjuk a Közművelődés szerkesztőségéhez, — melynek közlegessége volna a lapban a nevet közzétenni. Így évenként 600 koronát tudnánk összehozni valami alap részére pld. stipendium egy kis szeminariumhoz, vagy az erd. kath. el. iskolai alaphoz. Tíz év alatt 6000 koronát tudnánk összegyűjteni, a mi meglehetősen összeg a mai alapítványt tenni nem akaró és nemigen tudó világban. Segítsünk mi, ha mások ezt tenni nem akarják! De hát a divat, a szokás? No hát karácsony előtt kihirdetjük, hogy az általános szokásnak mi nem hódolunk, sőt hiteinket is fölhevjük a csatlakozásra. Megmondjuk, hogy mit céloz a mi eljárásunk, és mennyivel inkább üdvösebb ez mint amaz?

Tudom, mert tapasztaltam, hogy az eljárást szívesen támogatják a hveik, kik maguk is unják.

Külömben ebben és ez eszmének felszínre hozatalában, nem én vagyok az első, hanem evangélikus (szász) testvéreink, kik ebből hatalmas összegeket hoztak össze. Miért ne tennők mi is? Nem szegényen ám másoktól jót tanulni és a jót követni.

Bátorkodom egyházmegyénkbeli ftdo eszeres uraknak szíves figyelmébe ajánlani felvetett eszmémet, s k. Pesszimista barátom hozzászólását is óhajtanám. (If.)

Engedje meg a fenti soroknak nagyrabecsült írója, hogy mielőtt az aposztrofáltak a kérdéshez hozzászólhatnának, röviden magunk is hozzászólhassunk. Az újévi gratulációknak szóban és írásban sőt testületi tisztelgésben való kifejezése korántsem divat, hanem u. n. „régijó szokás.” Hogy aztán ez esetben alkalmazható-e a jó jelző vagy nem? éppen ezt kell eldönteni. Az újévi üdvözlőletek kölesönös kieserése éppen olyan szokás, mint pl. (hogy a legellentetesebbeket említsük) a kedves v. legálább is tisztelt halottak koporsójának megkoszorúzása avagy karácsony estején a Jézuska ajándékainak átnyújtása a családtagoknak. Vég-elemzésben mind a két régi szokás fölösleges s sokszor terhes kiadást jelent. És bizonyos körökben a koszorúk ellen már állást is foglaltak, valamint a külön gyászjelentések kiadása ellen, a mint a napilapokban nap-nap után olvasható a hírek között ilyen feliratú értesítés: „Mindem külön jelentés helyett!” Aztán következik, hogy x. y. meghalt ekkor és ekkor, temetik ekkor és ekkor . . . s végződik azzal, hogy: „Csendes részvét és koszorúk mellőzése kéretik!” Ime! mi úgy véljük, hogy éppen ez az újítás kezd divat lenni, a régi eljárás nem divat, hanem szokás.

A koszorúk adása a kegyelet, a karácsonyi ajándékok adása a családi érzés, a keresztény öröm külső megnyilatkozása. Olyan megnyilatkozás, a melyet nem lehet, sőt nem szabad hüperpraktikus nézőpontból felfogni.

Istenem! hova jutnánk, ha mindent ilyen szemmel néznénk! Az emberiségnek legszebb emlékei, legszebb illúziói tönkresilányulnának.

Am mindezek ellenére az új évi gratulációk régi szokásával szemben helyesnek tartanók mi is a mellőzés divatját meghonosítani. Ez nem ellenmondás fenti sorainkkal szemben.

A karácsonyi ajándékok osztogatása a családtagok között soha, a kegyelet koszorújának a koporsóra helyezése ritkán lehet összefüggésben nemtelen melléktételekkel, érdeke avagy kegyhajhászattal stb. stb. Am az új évi gratulációk elfajultak. Egymástól független emberek is vajmi ritkán teszik őszinte szívből — teszik szokásból. Az alantasok fennebbvalóikkal szemben teszik szolgálai érzetből. A legalsóbb rend pedig valóságos üzletet, kenyérszeretést üz a az újévi jókívánságokból! A kéményseprő, a levélhordó még ismerőseid! Amaz házad felett örökös, emez hol kedves, hol kellemetlen értesítésekkel lep meg. Ezt tehát még megmagyarázhatjuk, ha egy kis borralalóra tartanak számot.

Am x. y. hordárt soha életedben nem látad, szolgálatát fel nem használtad, a gyeppes-ter segédek, legényeket s az egész személyzetet messzire elkerülted s hát még mi minden foglalkozásról halvány tudásod sem volt — s mindezt újév napján (mikor amúgy is sok kiadásnak nézész elébe, mert mindenféle zárlatot csinálnak a mult évről) busás borralalóval kell ellátnod csak azért, mert hát ez a „régijó szokás.”

Rossz szokás biz' e. Pogány szokás biz' e.

Szokjunk le róla, s csináljunk divatot! Szívesen megváltatja a proponált módon mindenki ezt a terhet és kellemetlenséget. Ha élünk, ilyen irányban szívesen rendelkezésére fogunk állani olvasóinknak!
Szerk.

HIREK.

— **Mit csinál az erdélyi püspök a távolban?** A mikor itthon van székhelyén tudjuk, látjuk, hogy egyetlen perc sem az övé. Terjedelmes egyházmegyéje ügyeinek elintézése végtelen sok gondot és bizony sokszor — aggodalmat és tépelődést okoz ömértóságának. Hát még az a sok ügyes-bajos ember kihallgatása, a kéréseknek elintézése, a megszmorodottaknak megvigasztalása!

Mikor aztán úgy a bérmautak kivételével el-eltávozik rövid időre székhelyéről, azt hinné az ember, hogy egy kicsit üdülni, pihenni akar. Pedig dehogy is! Ilyenkor is szent egyházunk és a humanizmus szolgálatába áll és csodálatos kitarfással végzi apostoli küldetését. Most is a karácsonyi szent ünnepek után elutazott a fővárosba s ott, mint már jeleztük, elnőkölt a katekizmus ügyében kiküldött bizottság ülésén, de azonkívül alkalmat vett, hogy jelenlétével és személyes közreműködésével a hitéletet, a hol csak lehet erősítse és növelje. Ide vonatkozólag olvassuk az alábbi sorokat az Alkotmányból: „Feledhetetlen ünnepe volt vasárnap e hó 3-án a Központi Legényegyesületnek. Az ifjúság ez alkalommal végezte karácsonyi szent gyónását és áldozását az Erzsébet-városi plebáni templomban s ami az amúgy is bensőséges ünnepnek különös fényt kölcsönözött: Erdély lánglelkű püspöke, Majláth Gusztáv gróf jelenléte volt az! Az apostoli lelkű főpásztor nem csak maga gyónhatta az iparos legények javarésztét, de ő is vezette a szentségekhez a fiataliságot. Ünnepléses szent mise keretében szolgáltatta ki nekik az Ur testét, majd megható beszéd tartása mellett a pápai áldást.”

— Az „Erdélyi Oltáregyesületi Lap” 5-ik számáról ezúttal itt emlékezünk meg, hogy amit kiveszünk belőle — annál hamarabb meglásák kedves olvasóink. A korban fiatal, de eszmékben és találatosságban gazdag lap e számban is kedves meglepetést szerez olvasóinknak. Megelőző számában püspök urunk sikerült arcképét közölte szeretettel és hódolattal lehelő sorok kíséretében s imé a mostani számában közli annak a jó édes anyának mosolygó arcképét, „aki nekünk ilyen püspököt nevelt” — és megragadja az alkalmat, hogy a kegyelmes asszonyról néhány kedves vonást jegyezzen fel. A kegyelmes asszony az Erdélyi Oltáregyesületnek 1899. óta diszelnőke s azóta Gyulafehérvárt való tartózkodása alatt példájával, áldozatkészségével állandóan búzítja a tagokat a szentségi Jézus iránt való ragaszkodásra. Az egyesület céljaira részint pénzzel, részint egyházi ruhák ajándékozásával minden évben busásan meghozza a maga áldozatát. A képet kísérő sorokból még kijegyezzük ezt a kedves kis in-

timitást. Egy alkalommal egy jezsuita volt a püspök úrnál. Oda ment a kegyelmes asszonyhoz s azt mondta: „Aki ilyen püspököt nevelt, az megérdemli, hogy egy felszentelt pap is kezet csókoljon neki.” Azzal ment, hogy kezet csókoljon, de a dolog úgy alakult, hogy a jezsuita atya csak nagy ellenkezés után tudta megakadályozni, hogy neki kezet ne csókoljon a püspök édes anyja.

A lapnak tartalma a továbbiakban is igen gazdag és változatos s elolvasását megrendelését ajánljuk olvasóinknak. Szerkesztő: Soóthy Gyula lelkiigazgató Gyulafehérvár. Az előfizetés díja 2 K.

— **Karácsonyfa ünnep Gyergyó-Ujfaluban.** Valóban kedvesen és lélekemelő módon ünnepelte meg Gyergyó-Ujfalú az Ur Jézus születésének előestéjét. A helybeli lelkész — Várterész Antal — a hívek támogatásával egy gyönyörű karácsonyfát készíttetett megrakva mindenemű szép „angyalfiá”-val. Az iskolás gyerekek és szülők nagyszámú gyülekezetével az iskola tágas terme egész zsufolóság megtelt. Fel hét órákor kezdődött vette az esti ünnep. Bevezetésül szolgált a kis gyermekek karácsonyi éneke. Ezután megható szavakkal magyarázta a lelkész a karácsonyfa jelentőségét és a közeledő nagy ünnep fontosságát. Ezt követte a lelkész írta kedves kis költemény elszavalása. Majd ismét felhangzott a gyermekek éneke és végül kezdődött vette a tombolatárgyaknak kiosztása. Mind-egyik gyerekek hozott — illetve küldött — a kis Jézus valami örömet okozó kedves tárgyat. Könyvült a felnőttek szemében látva az ártatlan gyermekek nagy örömet és boldogságát, mikor a kiosztott „angyalfiá”-t csókjaikkal illették, kimutatta a kis Jézus iránti hálájukat. A szép esti ünnepély 9 órákor ért véget. Emlékezetes nyomot hagyott ez a kis jelenet a szülők lelkében és kitörhetetlen örömet a kis gyermekek szívében.

— **Az ördög bibliája** ismét nagy kavargást okozott. Csak hogy éppen az a baj, hogy a kavargásnak jobban mondva skandalumnak nem lesz legalább részben javító hatása. A magyar hatóságok a hazard játékosokkal is úgy bánnak el, mint a párbajhősökkel. Ha a résztvevők urak(?) — hát akkor nem igen veszik észre, csak ha éppen belebotlanak. Arról gyakran lehet olvasni, hogy a rendőrség itt is, ott is felfedezett egy kártyabarlangot, de a barlanglakók nagyjára csirkefogók, sipisták s más ilyen szemenszedett népség. Arról azonban nem igen emlékezik meg a krónik skandalóz, hogy hárompróbas urakat rajtasíptek volna. A legújabb esetet is országvilág tudja már, olvasták tőviről hegyire, hogyan játszott Szaecelláry György törvényhozó kettesben az alaposan berugott és állítólag külömben is idegbeteg Dungserszky György bácskai ifjú nábbal — „nemzeti esőndest” és „makaot” addig, míg 300.000 koronát nyert; hogyan alakítottak gavallér bíróságot, hogy döntsön a kérdésben kell-e fizetni vagy nem?

Beesületbeli adósság ez vagy nem? Mondjuk mindezt lehet olvasni, de hogy a rendőrség bele szólt volna bármilyen formában a dologba, ezt már nem halljuk. Valóban furesa, de nem furesa, hanem vad és erköstenlen felfogás uralkodik nálunk a gavallérságról. Eddig csak a párbaj eseteknél divott a beesület-bíróság, most már lesz kártyabíróság is, mert bizonyos, hogy mihamar divatba fog jönni ez is. Vajjon mire fogunk még ezután ébredni?

— A „Magyar Közélet” című lap a főudvarmester Bánffy Dezső báró stílusgyakorló szócsöve dec. 23-ika óta részvénytársasággá alakult. Az igazgatóság tagjai: Faj Béla elnök, Dr. Reik Ferenc, Dr. Ludwig Rezső, Dr. Fried Vilmos ügyvédek. Györfly Gyula és Halmai Elemér

szerkesztő mind egytől egyig zsidó vagy ahhoz nagy közel álló fajj. Ilyen csatornákon árad keresztül a „Magyar Közélet” kloaka vize — a szegény magyar társadalomba.

— **Magyar vértanúk boldoggá avatása.** Rómából írják: F. hó 6-án d. e. 10 órákor olvasták föl a Vatikánban a határozatot, mely a kassai három vértanu boldoggá avatási pörét befejezte. Mivel a decretum szerint „constat de martyro et de causa martyri” így nincs semmi akadály annak, hogy a „de tuto” vizsgálat megtartassék. E vizsgálatnak az a célja, hogy megállapítsa, vajjon a boldoggá avatást biztosan meglehet-e tartani. Minthogy e vizsgálat rendszert kedvező eredménnyel végződik, így remélhető, hogy Magyarország három új égi pártfogót nyer. Jelenleg már több szentté és boldoggá avatási pör vár a „de tuto” vizsgálatra, s általános a remény, hogy az „Immaculata” dogmájának félézázados jubileumán, decz. 8-án lesz az együttes és ünnepléses kihirdetés.

— **Tanítónői kinevezés.** Tunyogi Csapó Berta Baróthra tanítónőnek kineveztek.

Felhívás előfizetésre.

Ismételten letelt egy év, s most az újnak hajnalán ismételten beköszöntünk olvasóinkhoz. Befejeztük a huszonhatodik évet és megkezdjük a huszonhetediket. Ezazidő egy vidéki újság életbensokát jelent. Jelenti, hogy a lap, mely ezt a szép pályafutást tette, valóban hézagot pótol s jelenti, hogy feladatát közmegelegedésre oldotta meg. Sok küzdelemben volt része lapunknak, de e küzdelemből diadalmasan került ki, mert a cél, melyet maga elé tűzött nagy és magasztos volt és e cél elérése érdekében önzetlenül s becsületesen dolgozott és fáradozott.

A katholicizmus és a magyar nemzeti eszme volt felírva zászlónkra s mi ezt a zászlót mindig magasan lobogtattuk. Előretörésünkben nem lankasztott közönyösség s nem a meg nem érdemelt gúny.

Az új esztendőben ismét ilyen feliratú zászlóval jelenünk meg s bizalommal és erős reménységgel kérjük t. olvasóinkat és barátainkat, hogy anyagi és erkölesi támogatásukkal tegyék könnyebbé a küzdelmet s biztossá a szép eredményt.

Ajánlják lapunkat ismerőseiknek, társas köröknek, szerezzenek mentől több előfizetőt — mi e szívességért a lehető legjobbat igyekszünk nyújtani.

Az egyetlen katholicus lap vagyunk az erdélyi részeken, egymagunk vagyunk hivatva egyházmegyénk érdekeivel szeretettel, őszinteséggel, s mindig a használat célzatával foglalkozni. Tekintse tehát lapunkat minden katholicus igazi barátjának, szükség esetén önzetlen tanácsadójának.

Programunk ismeretes. Nem adunk hozzá semmit, röviden kifejezhetjük: pro ecclesia et pro patria! Isten nevében kezdünk annak idején munkánkhoz és most Isten nevében kezdjük meg ezt az esztendőt is, hogy megerősödve jelenhessünk meg olvasóink előtt.

Lapunk előfizetésének díja a lehető legcsökélyebb.

Egy évre 8 K.

Félévre 4 K.

R. k. kántorok és tanítók évi 4 K. kedvezményes áron kapják.

A szerkesztőség.

IRODALOM MŰVÉSZET.

Erovatban soknak sokkal tartozunk. Több szerző és kiadó küldött be műveket hozzánk ismertetés végett. Lehetőleg a beérkezés időrendje szerint igyekeztünk kötelességünknek eleget tenni, de az időszéri közlemények feltorlódása a rovatunk terjedelmét meglehetősen szűkre szorította. Már pedig mi e rovatunkat igen fontosnak tartjuk. Itt értesítjük t. olvasóinkat azokról a művekről, melyeket jó lélekkel ajánlhatunk irányzatuknál és szellemüknel fogva és itt világosítjuk fel azokról a művekről, a melyek néha nagyon kedvező fogadtatásban részesülnek itt és amott — pedig közönséges mételezők és konkolyhíntők. Ez új évfolyamunkban különös és szerető gondot fogunk e rovatunkra fordítani és tájékoztatásunk után bátran indulhatnak olvasóink, de különösen lelkesek és tanítók, akik hivatva vannak arra, hogy a hívők lelki táplálékát is ellenőrizzék és javallják. Ezuttal a következő újdonságokra hívjuk fel a figyelmet.

A Családi Regénytár legújabb kötetei: Két világ között. Regény. Irta Andor József. Két kötet. A Családi Regénytár 31. és 32. kötete. Masolino. Regény Zsigmond király korából. Irta Tarcazi György. Két kötet. A Családi Regénytár 33. és 34. kötete. Kiadja a Szent-István-Társulat. Egy-egy kötet ára csinos vászonkötésben egy korona. Ime két eredeti regény, a fiatal katolikus írói gárda két legrokonszenvesebb és leghetesebb tagjától, kiknek irodalmi működését a nem-katolikus világ is figyelembe veszi és méltányolja. Elovassva a két regényt, úgy tűnt föl előttem, hogy mindkét szerző egész lelkét, egész irányát, minden jó tulajdonságát belé lehelté művébe: mindegyik eddigi irodalmi munkásságának koronáját akarta megalkotni. Andor József (Cyprian) eddig is mindig a modern társadalommal foglalkozott; a mai kor embereinek lelki életét, szenvedélyeit, tévedéseit analizálta és rajzolta, mindig azzal a jóakarattal meleg szeretettel, hogy a modern kor tévedéseiből az embert kivesse. A Két világ című regénye is a modern magyar társadalomból veszi tárgyát, a melyben csakugyan két világ-nézet, a zsidó és a keresztény, küzd a hegemoniáért. A regény hősnője egy ideális lelkületű zsidóleány, Hedda, a dúsgazdag beregi Grün Lázár leánya. Ez a nemes érzésű lány, a ki már zsenge gyermekkorában nevelőnője oldalán egy előtte ismeretlen világ sejtelmét szivta magába, sivárnak és kiellennek, önzönek és üresnek találja a zsidó világot, melyben él és minden pompa és fényűzés mellett is, a melytől körülveszi, boldogtalannak érzi magát. Majd lassan-lassan, a nemesszívű gróf Andrásfalvy útfján, a kit nagyravágyó atya pusztá önzésből férjének szemelt ki, föltáruul vergődő lelke előtt egy új világ, a keresztény világ, mindent besugárzó, megvilágító, fölemelő s megnyugtató szeretetével. Hedda szívének vergődése azonban még nem ér véget. Eleinte azt hiszi, hogy a gróft szereti és már-már sikerül az önző bankár terve, — de megismerkedve a gróf mérnökével, csakhamar annak tudatára ébred, hogy ezt szereti, a gróf iránt nem a szerelem, hanem a csodálat és nagybecsülés érzelmé lángolt csak szívében. Hosszas küzdelem után megtöri az atya ellenállását is, keresztény lesz s a mérnöknek nyújthatja kezét; sokat vergődött szíve megtalálja a boldogságot. Andor József mesteri kézzel rajzolja alakjainak jellemét, küzdelmét, szenvedélyeit, melyekért szívesen megboesátjuk azt az egy-két terjedős részletet, a melyek bölcselkedő reflexiókkal némileg fásztók az olvasóra. —

Tarcazi György a középkori művészeti életnek szorgalmas kutatója és alapos ismerője, Ma-

solino regényében pompás korrajzot nyújt Zsigmond korából a magyar művészeti életéről. Korrajznak mondjuk, mert a regény meséje sovány olyannyira, hogy inkább nevezhető korrajznak, mint regénynek. De mint korrajz igen ismeretes alkotás; minden fejezete hosszas, a legkisebb részletre is kiterjedő, alapos tanulmányok érett izletes gyümölcse. Olvasva az egyes fejezeteket, szingazdag képekben vonulnak fel szemünk előtt a magyar főúri társaságok mulatságai: lakomái, a vidéki várkastélyok mozgalmas élete, a búcsuk, a köznépek, a jobbágyság, a czéhek, a klastromok, Budavára, városi tanácskozások, főúri temetés, egyházi szertartások, háborus készülődések változatos jelenetei — valamennyi korhű jelmezben, korhű festésben. Mindegyik jelenetnek középpontja Masolino, az olasz művész, a kit Ozorai Pipó hozott magával udvari piktornak Firenzéből. Az olasz művészt elbűvöli a magyar főúri társaság fénye, a magyar nők szépsége, de még jobban elbűvöli a magyar előkelő (Csilla asszony) és polgárnők (Gena) magas erkölcsi tisztasága. Ez volt az, a mi a művész lelkében már-már kigyult szerelmet Csilla asszony iránt elfojtotta, de magával vitte hazájába a magyar nép nagybecsülését. A köteteket melegen ajánljuk a keresztény művelt családok pártfogásába. Felnőtt leányoknak szebb alkalmi ajándékot alighadhatnak, mint a Családi Regénytár 34. kötetét. — Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28. sz.

*** Emma néni tíz meséje jó gyermekek számára.** Kiadja a Szent-István-Társulat. Udvargy Géza eredeti rajzaival. Budapest. A Stephaneum nyomása. 8°, 184 lap. Tartalmát külalakját illetőleg irodalmi eseménye a magyar sajtónak. Pár éve egy német írónő egy esapással meghódította a német közönséget. Gierl Emma katolikus mesék címen új modorra kezdte öltöztetni a népmeséket, olyanformán mint azt a mult télen Dedek Cr. Lajos mutatta be egy föl-olvasásában a magyar közönségnek. A manók, boszorkányok és tündérek helyett a boldogságos Szűz, angyalok és szentek viszik a mesékben a főszerepet. Ez volna a magyar minta. A német nem így radikális. A gyermek képzelőtehetséget kedves befolyásoló lények megmaradnak, de mindig Isten akaratából vagy engedélyéből működnek. A bajosan naiv mesék szent hitünk kivált morális igazságaival át meg át vannak szöve, de mindig oly ügyesen, hogy sehol rikitóan vagy erőszakosan előtérbe nem nyomulnak; mindig oly természetesen, hogy az olvasó önkénytelenül azt érzi, ez másként nem is lehet. Az egész mese tanulságával, oktató részével olyan, hogy önkénytelenül fogja magát belopni apró olvasói szívébe és azt Isten és felebarátai iránt igaz szeretetre gyulasztani. Mindenik mese valamely új erényt dicsőít vagy bünt ostoroz. Körmöczy Endre szabadkai róm. kath. hitoktató, a mű fordítója, jól oldotta meg föladatát. A külső kiállítás egyedül álló a magyar mesekönyvek között. Kötéstábláján arany négylevelű lóhere keresztoszorú, alsó szárán vén fekete holló üldögél. A mesevilág hangulatos kifejezése. Csaknem négyszögletű, szokatlan formájú a könyv. Merített papíron van nyomtatva tiszta, szép öreg betűkkel. A Stephaneumnak becsületére válik. A remek könyv ára 2 korona 40 fillér. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28. szám.

*** Futó csillagok.** Ifjan elhunyt költőink jellemképei. Irta Prónai Antal dr. Budapest. A Szent-István-Társulat kiadása. 4-rét. 146 lap. Rendkívül kedves és megnyerő Prónai kis-könyvének még formája is. De kedves, vonzó s amel-

lett tanulságos tartalma is. Könyved, szellemes s mégis tudományos hangon rajzolja meg irodalmunk korán elhunyt jeleseinek jellemképeit, melyek ha nem is mindig tökéletesek, de a főbb dolgokban az olvasót biztosan útbaigazítják. Az írók, akikkel Prónai foglalkozik, a következők: Anyos Pál, Dayka Gábor, Szentjóni Szabó László, Kármán József, Csokonai Vitéz Mihály, Czákó Zsigmond, Petőfi Sándor, Kerényi Frigyes, Tóth Ede, Reviczky Gyula. A tanulságos, kedves hangú kis könyvet minden irodalombarátnak melegen ajánljuk. Mondanunk se kell, hogy az ifjúsági könyvtáraknak is igazi díszül szolgálhat. Ára díszes egész vászonkötésben 1 kor. 60 fill. Megrendelhető a Szent-István-Társulat könyvkiadóhivatalában: Budapest, VIII. Szentkirályi-utca 28. sz.

*** „Elet hullámain”.** Irta Domonkos István. A cím igazán megfelel a tartalomnak, melyet olvasva megjelenik szemünk előtt a falú az ő életével, tarkaságával, igaz egyszerűségével. Minden elbeszélés bevési a lelkünket abba a hangulatba, a melyről szó van. Csinos borítékban füve 1-20, kötve 2. Megrend. Oktató Népkönyvtárnál Budapest VII. Csömöri út 16. — Ugyanott kapható Sziklay Karácsonyfa c. költői elbeszélése, díszköt. amely alkalmi ajándékul is nagyon megfelel. Ára 3.

*** Jézus Szentséges Szívének Dicsérete,** új litániájának értelmezése. 8-ad-rét, XII. és 972 oldal. A főtiszteltendő egyházmegyei hatóság engedelmével. Kiadta Mohl Antal Dr. Győrött, 1903. A győregyházmegyei könyvsajtó betűivel. Nem ismeretlen előttünk, hogy b. e. XIII. Leó, a felejtethetlen jeles pápa, a régóta forgalomban levő és magán-áhitatra szolgáló Jézus szents. Szívéről szóló litániák közül egyet kiválasztott és azt megfelelően át-ídomítva, 1899. április 2-án a nyilvános istentisztelet használatára is jóváhagyta, sőt elmondását 300 napi bucsujándékkal is ajánlotta. Azt is tudjuk, hogy nevezett év június 11-én az ő rendeletére az egész földkerekségen minden hit község fölajánlotta magát és az egész világot Jézus szents. Szívének az általa kiadott minta szerint. Végre ugyanezek Őszentsége meghagyása folytán, az említett év július 26-án, a szertartásokra ügyelő biboros-testület főnöke a keresztény világ főpásztorainak hathatós szavakban ajánlotta, hogy ezentúl évenként június havát a legszentebb Szívnek szenteljék, minden hó első péntekén pedig a helyben hagyott új litánia elmondását és felajánlását ismételjék. E rendeletek és intézkedések Jézus szents. Szívének tiszteletét szeles és biztos alapra helyezték és alkalmazható módon vezették be a gyakorlati életbe. Célja az embernek szívét Jézus szents. Szíve szeretére és iránta hállára fölgerjeszteni, mert hiszen ebből áradt ki minden üdv és áldás az emberiségre. E végett be kell tehát vezetni az embereket az isteni Szív ismeretébe. Vezérfonalul szolgál erre maga az új litánia. Ennek minden szava, főhása, az Ur Jézus szentséges Szívének valamely főnkelt, magasztos tulajdonságát állítja lelki szemünk elé és elménket bámulatra ragadja, hódoló tiszteletre, bizodalomra indítja iránta. Dicsőítő mondati többnyire a szentiratokból vannak kölcsönözve, sokszor képletek, azért szükséges eredetöket, értelmöket magyarázni, hogy akik elimádkozzák, elméjükkel fölfoghassák és így azok értelmébe behatoljanak és ennek folytán az Isten, ki nem a színre, hanem a szívre tekint, ne csak szavakkal, hanem szívökkel is áldják és magasztalják. A föntjelzett könyvtízte ki magának azt a nem könnyű föladatot, a magyar hívő közönséget egyelőre, míg erre avatottabb toll nem találkozik, az új litánia értelmébe bevezetni. Ez újatosság lesz

ij századunknak vezérlő fénysugara. Mivel ez a mű a maga nemében a magyar irodalomban úttörő, kegyes pártfogásra számít már azért is, mert minden belőle remélhető bevétel (nem a tiszta haszon) kati. fiúváház létesítésére van szánva Győr városában. Azt mondja a közmondás, a kit nem ismerhetünk magáról, azt megismerjük társairól. Ezt az elvet szem előtt tartva, a legszentebb Szívvel való társalgás nem lehet senkinek sem kárára, hanem csak nagy lelki hasznára. Azért e könyvet, mely nem egyéb, mint Jézus imádatát szent Szive tulajdonságainak népszerű, könnyen érthető leírása, haszonnal olvashatják, forgathatják minden rendű, rangú, nemű, korú, állású, műveltségű, egyének, papok, világiak, katonák, szerzetesek és tanulók, mert Jézus Szívétől a bölesek, az igazak, a bünösök, tudósok és tudatlanok mindnyájan tanulhatnak. Ezt a könyvet, akik már elolvasták, újra olvashatják, mert Jézus Szive mérhetetlen örvénye minden böleségnek, melyet kimeríteni a legbölesebbek is — soha képesek nem lehetnek. De kevés haszna itt minden beszédnek. Vedd azért és olvasd! Használata majd maga megmutatja hasznát. E könyv b. e. XIII. Leó emlékére is van írva, ki végrendeletében azt mondta: senki a kereszténységet szívébe azért nem fogadta be anélkül, hogy őt jobbnak nem tette volna. E könyvben a kereszténység rövid sommája van leírva: fogadjuk be és megjavulunk! Ezáltal a társadalom nemesebb, a világ jobb lesz. E siralomvölgy megint paradicsommá alakulhat át; mert ha az emberek Jézus szíve szerint éreznének, cselekednének, élénének: ez a világ menyország volna! E könyv alkalmas ajándéknak is szolgálhat. Ára kötetlen 4. kor., kötve 6 korona. Minden tíz példány után egy tiszteletpéldány jár. Kapható: a Györgyházmegyei Könyvsajtó kiadóhivatalában, hová a pénz is küldendő lesz.

A szerkesztő üzenete.

Faust. Helyt. Ohajtására vonatkozólag be kell várnunk a legközelebbi választmányi ülést, melyen, azt hisszük, méltányos kivánságának elegendő foglalkozni.

V. G. Ditró. Sajnálattal értesítjük, hogy a jelzett kéziratnak színét sem láttuk. Mi a legjobban sajnáljuk. Hogyan lehetne jóvá tenni?

P. Róma. Az előzetes értesítést, miként láthatja, kellő időben kaptuk, de a jelzett expressz tudósítás lapunk zártáig nem érkezett meg. Elég sajnáljuk. A figyelmet nagyon köszönjük, szívessegeire továbbra is — minél többször — számítunk. Fogadja legmelegebb hazafias és testvéri üdvözlésünket.

Neki. No nézzon oda! Ez sem okvetetlenkedés, mikor valaki a nem neki szánt köpenyget magára veszi? Mi ez? Van biz' ennek más neve is — de hát most, elhallgatjuk.

B. F. Győszárhegy. A hirdetés egyszeri közlésének díja 2 korona.

Pályázat.

— **A lövétei** róm. kath. segédkantortanítói állásra pályázatot hirdetek. Ezen állásnak évi jövedelmét képezik: 1) a hitközség ad 700 koronát, három havi előleges részletekben; 2) kapja az „Andrási“-féle fizetés-pótlási alap évi kamatját 50 kor. 3) Az „Andrási“-féle iskolaalap évi kamatját 48 kor. 82 fill. 4) Tandijváltás címén kap 47 koronát; 5) A község ad sőt, melynek évi értéke 50 kor.; a veteményes kert pótlásul a község ad évenként 10 kor.; 6) A község illetve a birtokosság osztatlan területén szabad legeltetés, melynek értéke 60 kor.; 7) 5 kubik öl kemény tűzifa, beszállítva, melynek értéke 100 kor.; 8) A szt. mise alapok évi kamataiból 33 kor. 84 fill. 10) Az évi temetések és kézi misékből 140 kor.; 11) 6 hold erdei kaszáló és egy drb. 1/2 holdas szántó föld, melyeknek értéke 100 kor. Van két szobás lakása gazdasági épületekkel. Köteleessége: 1) Az iskolaszék által meghatározandó osztálynak a tanítása; 2) A kántori teendőkből, a kántornak segédkezik; 3) A sekrestyési teendőket végzi. A személyes megjelenés megkívántatik. A kellő módon felszerelt pályázati folyamodványok az 1904. év január 15-ig alulírott iskolaszéki elnökhöz küldendők. Kelt Lövéten (Udvarhely vm) 1903. dec. 27. **Gáspár János** iskolaszéki elnök.

— **Gyergyószárhegy** hitközségében a kántori állomás elpályázás folytán üresedésbe jövén, arra az egyháztanács 1904. év február 15-ikéig terjedő időre pályázatot hirdet.

Lakása: 4 osztályú kőház. a szükséges gazdasági épületekkel és kúttal az udvaron.

Jövedelmei a) kepevátság címen a község majorsági pénztárából jár, évről-évi előleges részletekben bélyeges nyugta mellett felveendő 1000 egy ezer korona törzsfizetése. b) iskolai mintegy 150 egy százötven korona. c) A pium legatum pénztárából 3 korona 12 fillér. d) Canonica porció 11 hold szántó és kaszáló.

Köteleességei: A kántori összes teendőknél kívül, az énektanítás az elemi is-

kola 4. 5. és 6-ik osztályaiban, a gazdasági ismétlő iskolában és a legényegylet tagjainak.

Kik ezen állomást elnyerni óhajtják, keresztlevél, kántori oklevél és esetleg szolgálati bizonyítvánnyal felszerelt kérelmüket alulírt elnökséghez adják be.

Személyes megjelenés és próba feltételül szükséges.

A megválasztott és kinevezett kántor köteles az erdélyegyházmegyei kántori nyugdíj alapba belépni és a szabályszerű díjakat pontosan fizetni.

Gyergyószárhegy, 1904. január 5-én.
Both Ferenc.
elnök.

A Dr. SCHMIDT fő-törzs és tisztji-orvos-féle

FÜLOLAJ

gyógyít időszakos süketiséget, fülfájást, fül- és nagyothallást, még idült esetekben is. Egyedül kapható üvege 2 frt a Dr. ROTCHNEK EMIL gyógyszerárában. DEBRECZEN.

SZŐLŐLUGAST

ültessünk minden ház mellé és kertjeinkben föld- és homoktalajon.

Erre azonban nem minden szőlőfaj alkalmas, (bár kuszó természetű) mert nagyobb része ha meg-nő is, termést nem hoz, ezért sokan nem értek el eredményt eddig. — hol lugasnak alkalmas fajokat ültettek, azok bőven ellátják házuakat az egész szőlőérés idején a legkitünőbb muskatály és más édes szőlőkkel.

A szőlő hazánkban mindenütt megterem s nincsen oly ház, melynek fala mellett a legesek-lyebb gondozással felnevelhető nem volna, ezen-külül más épületeknek, kerteknek, kerítéseknek stb. a legremekbbsé disze, anélkül, hogy legkevésbébb helyet is elfoglalna az egyébre használható részek-ből. Ez a leghaladatosabb gyümölcs, mert minden évben terem.

A fajok ismertetésére vonatkozó, színes fény-nyomatú katalógus bárkinek ingyen és bérmentve küldetik meg, aki címét egy levelezőlapon tudatja. **Czím: Érmeléki első szőlőültvénytelep Nagy-Kágya, u. p. Székelyhid**

Sürgöny: Blaskovits Sokszorosán kitüntette.

TEMPLOM FESTÉS.

Első orszá-gos műfes-tészeti és iparművé-szeti intézet Alapítattott 1887-ben

Olajba oltárkép

BLASKOVITS BÁTORI MIHÁLY

Szabadka, VII. kerület, Erdő-sor 66. szám.

A főt. papságnak bitoros hercegprimás úr ő eminenciája 67.898. szám alatt és Tolnai Festetich Tazsilo gróf úr ő nagyméltósága által ajánlva. Az oktatást ő nagyméltósága Császká Gy. kalocsai érsek úr nagylelkű áldozatkészsége folytán olaszországi műfestők és műmárványozóktól nyertem

Templomfestés stilszerint, gipsz-márvány (stucco), keresztiek aranyozása állvány nélkül. Templommeszelés eső által le nem mosható. **Oltárképek festése művészi kivitelben bámulatos olcsón.** Szegé-nyebb egyházaknak 25% engedmény! **Elismerő nyilatkozatok rendelkezésre bocsájtatnak**

	magas centm.	50	70	90	100	125	160	180	220		
	korona	15.—	40.—	55.—	70.—	100.—	125.—	170.—	200.—		
Egy életnagyságú arckép, mert örök becsé van és egyszersmind szobadisz, továbbá előnyös nász-, név- és születésnap, vagy egyéb alkalmi és ünnepi ajándéknak szolgál. — Ezeket az arcképeket bármilyen beküldött fénykép utána a legfinomabb kivitelben készítem e	Nagysága	25×32	35×45	55×65	65×80	75×110	85×125	100×150			
		18	25	40	55	95	120	180			
Poichromozott fa-szobrok, aranyozott széllel	magas centm.	50	70	90	120	140	150	160	170	180	200
	korona	30.—	40.—	50.—	100.—	135.—	150.—	170.—	185.—	240.—	300.—

Papp György könyvnyomdája
 készíti a legdivatosabb névjegykártyákat,
 báli meghívókat és mint elismert elsőrangú

KÖNYVNYOMDAI MŰINTÉZET
 összes kiadványait jó ízléssel, csinnal és

 sajtóhiba nélkül állítja elő.

KÖNYVKÖTÉSZETI
OSZTÁLYA

az összes megyei hasonnemű

vállalatokat felülmúlja szolid,

tiszta munka és **JUTÁNYOS**

 ár tekintetében.